

SOCIOLOGIJA RODA

I

FEMINISTIČKA

TEORIJA

UNIVERZALNOST ZNANJA?

Zašto?

- a) teorija razlike
- b) teorija nejednakosti
- c) teorija ugnjetavanja

- Sociologija roda:
 - proučavanje socijalno oblikovanih ženskih i muških uloga, odnosa i identiteta

- Feministički pristup:
 - nastoji prezentirati *oblikovanje ljudskog iskustva* sa stajališta žene

- Feministička sociologija
 - opisuje *socijalni svijet* sa stajališta žene

- Feminizam - vjera u društvenu, ekonomsku i političku jednakost spolova
- kao pokret nastaje u zapadnim zemljama XIX. stoljeća kao jedna od posljedica industrijske revolucije
- Razvoj strojeva je umanjuje potrebu za ljudskom radnom snagom, uklanja jednu od prednosti koju su muškarci imali nad ženama
- I i II svjetski rat

- Prvi val feminizma - 19.st. i označava borbu žena za pravo glasa - sufražetkinje.
- Drugi val feminizma - 60-ih godina prošlog stoljeća i traje do 80-ih godina => organizacija masovnog pokreta, spolna ravnopravnost, antiimperijalizam, promjena zakonodavstva, ženski i feministički časopisi, edukacija žena, problematika muškog nasilja i slično.
- Treći val feminizma - započinje krajem 80-ih godina prošlog stoljeća i razvija se i danas; pokušava negirati spol i nadilaziti spolne razlike; blizak drugim teorijama: queer teoriji, post-kolonijalnoj teoriji, transnacionalizmu, ekofeminizmu, trans-feminizmu te ostalim novim feminističkim teorijama i novim društvenim problemima s kojima se žene susreću.

- <https://www.lofficielusa.com/politics-culture/famous-feminists-that-changed-womens-rights>
- **Elizabeth Cady Stanton** - spisateljica, akademkinja i jedna od čelnica pokreta za prava žena sredinom i krajem 19. stoljeća. Predvodnica feminizma prvog vala, organizirala je Seneca Falls Convention 1848., prvu konvenciju o pravima žena u Sjedinjenim Državama, koja je izravno dovela do prava glasa žena u Americi.

- <https://www.lofficielusa.com/politics-culture/famous-feminists-that-changed-womens-rights>
- **Rose Scott** - australska aktivistica za ženska prava koja je 1880-ih održavala tjedne sastanke u svom domu na kojima je s političarima, filantropima i piscima raspravljala o pitanjima poput prava glasa i obrazovanja. Godine 1902. osnovala je Ligu za političko obrazovanje žena, koja je bila uspješna u svojim nastojanjima da podigne dob za seksualni pristanak na 16 godina. Također osigurala veća radnička prava za žene i poboljšanje uvjeta žena u zatvoru.

- <https://www.lofficielusa.com/politics-culture/famous-feminists-that-changed-womens-rights>
- **Simone de Beauvoir** - piše o ženskim pitanjima, jedan od njezinih najpopularnijih naslova objavljen 1949.

Knjiga *Drugi spol*, smatra se polazištem feminizma drugog vala.

- <https://www.lofficielusa.com/politics-culture/famous-feminists-that-changed-womens-rights>
- **Dr. Grace Lee Boggs** - azijskoamerička spisateljica, aktivistica, filozofkinja i feministica. Ona i njezin suprug, James Boggs, bili su dvije najistaknutije osobe na sceni građanskih prava u Detroitu 1960-ih, gdje su se borili za pitanja poput ljudskih prava, feminizma i ekološke svijesti.

- <https://www.lofficielusa.com/politics-culture/famous-feminists-that-changed-womens-rights>
- *Gloria Steinem* - jedno je od najistaknutijih aktivistica američkog drugog vala feminizma, a njezin aktivizam traje i danas. Novinarka, osnivačica Ms. Magazine 1971., liberalni ženski časopis koji se klonio seksističkih narativa. Ključni zagovornik Amandmana o jednakim pravima, koji eliminira zakonsku diskriminaciju temeljenu na spolu.

- *Angela Davis* - afroamerička aktivistica intenzivno je uključena u akademsku zajednicu. Odrasta 1950-ih u Birminghamu, Alabama (središte segregacije i rasizma, ali borbe za ljudska prava).
- Uključena u političke pokrete krajnje ljevice, pridružuje se Crnim panterama i Komunističkoj partiji u svojim 20-ima. Zalaže se za ukidanje zatvorsko-industrijskog kompleksa - *Are Prisons Obsolete?*: oživljena popularnost tijekom pokreta Black Lives Matter 2020-ih

- *Gloria Jean Watkins* - poznatija pod svojim pseudonimom Bell Hooks (ime koje je preuzela od svoje prabake) afroamerička feministička teoretičarka. U svojim djelima otkriva raskrižje čimbenika poput rase, spola i klase

- *Audre Lorde* - crna lezbijska spisateljica, ženska, građanska i gay prava. Nakon što je u srednjoj školi objavila svoju prvu pjesmu u časopisu Seventeen, nastavila je pisati zbirke poezije i memoare.
- Tijekom 1970-ih zagovarala je prava žena u medijima, radeći za Ženski institut za slobodu tiska. Jedno od njezinih najznačajnijih djela, *The Cancer Journals*, opisuje njezino putovanje s rakom dojke.

- *Ruth Bader Ginsburg* - sutkinja Vrhovnog suda Sjedinjenih Država od 1993 do 2020.
- Nepopustljiva zastupnica prava žena, protiv strožih ograničenja pobačaja u *Whole Woman's Health protiv Hellerstedta* 2016.

- *Marsha P. Johnson* - aktivistica za oslobađanje homoseksualaca i AIDS-a. Kao crna trans žena, jedna od vodećih figura u Stonewallskim neredima 1969.
- Članica utemeljiteljica Gay Liberation Fronta. Također istaknuta na njujorškoj umjetničkoj sceni, modelirajući Andyja Warhola 1970-ih.

- *Malala Yousafzai* - postala je najmlađa dobitnica Nobelove nagrade za svoj aktivizam za obrazovanje djevojčica. Godine 2013.
- Kroz knjigu *Ja sam Malala*, koja detaljno opisuje vlastiti aktivizam i kako je preživjela pokušaj atentata.
- Sa 23 godine - diplomirala na Sveučilištu Oxford.

- *Roxane Gay* - američka autorica i urednica, teme rase, ženskih prava i imidža tijela poznata po naslovima kao što su *Bad Feminist* i *Hunger*. Dobitnica je brojnih nagrada za pisanje o feminističkim i rasnim pitanjima u Americi.

- *Tarana Burke* - američka je aktivistica koja je pokrenula izvorni pokret Me Too 2006.
- Pokret je ponovno populariziran putem hashtaga #MeToo 2017., koji su koristile poznate osobe kako bi razotkrile neobuzdano nedolično seksualno ponašanje u Hollywoodu i šire.

- *Michelle Obama* - nastavila je svoj rad na zagovaranju prava mladih žena, obrazovanja i prehrane otkako je napustila Bijelu kuću.
- Memoari '*Becoming*' detaljno opisuju njezino putovanje u pronalaženju svog glasa i služe kao inspiracija drugim ženama da učine isto.

- *Margaret Atwood* - aktivistica i izumiteljica, spisateljica 'Služkinjina priča'. Niz predavanja na teme feminizma, moći i okoliši.

- *Alexandria Ocasio-Cortez* - zastupnica SAD-a u 14. kongresnom okrugu New Yorka. Odlučna zagovornica osviještenosti o okolišu, univerzalne zdravstvene skrbi i reforme imigracije.

- *Chimamanda Ngozi Adichie* - nagrađivana je nigerijska auorica, zalaže se za prava žena diljem svijeta.
- Njezin govor na TEDx-u iz 2012.: '*Sve bismo trebale biti feministice*' - otvorio prijeko potreban razgovor o vraćanju pravih korijena feminizma, a objavljen je kao knjiga pod istim imenom 2014.

a) teorija razlike

žensko iskustvo i društveni položaj

različiti od muškog iskustva i društvenog položaja u istim situacijama

b) teorija nejednakosti

položaj žene u društvu *nepovoljan i nejednak*
u odnosu na muškarce:

– interes usmjeren na proučavanje prirode
te nejednakosti;

- Nejednakost: *rezultat društvene organizacije, a ne biološke razlike*
- individue se mogu razlikovati po potencijalima i naslijeđu, ali je potreba za slobodom, i samoaktualizacijom zajednička svima
- muškarci i žene prihvaćaju egalitarnije socijalne strukture i situacije

LIBERALNI FEMINIZAM

- privatno ↔ javno područje
- Sistem usmjerava i ograničava pristup, i stvara nejednakost između rodova
- Glavna snaga - seksizam
 - a) predrasude i diskriminacijske prakse;
 - b) preuzeti i pretpostavljeni stavovi o ‘prirodnim’ razlikama = različita socijalizacija

The Future of Marriage (1982.) Jessie Bernard

- Brak - kulturno idealiziran kao *ispunjenje* žena a *zarobljenost* muškaraca;

- na *institucionalnoj* razini
 - jača ulogu muža;
 - promovira ideju muškog autoriteta, seksualne nadmoći i fizičke snage,
 - a ženama određuje podložnost, ovisnost, domaćinstvo

- na individualnoj razini
razlike u količini stresa

Visoki stupanj stresa: žene u braku i neoženjeni muškarci

Niži stupanj stresa: muškarci u braku, samostalne žene

Rješenje:

- mobilizacija raspoloživih potencijala
- idealan raspored:
 - u kojem u svaka osoba izabire svoj životni stil – *društveno prihvaćen i respektiran*

- MARKSISTIČKI FEMINIZAM

Porijeklo obitelji, privatnog vlasništva i države (1884.) Friedrich Engels

- SUVREMENI MARKSISTIČKI FEMINIZAM:

- u svakoj klasi nepovoljnija pozicija: za emocionalne, socijalne i seksualne usluge

- Manje plaćene
 - ne udružuju se u sindikate
 - stvaraju rezerve radne snage
 - prividna suprotstavljenost;

Kao žene i majke

- podržavaju proces stjecanja profita

Kao potrošači pomagala i usluga i neplaćene
njegovateljice

- potpomažu reprodukciji i održavanju radne
snage 'robovi, robova'

Rješenje:

- ukinuti *klasno izrabljivanje*, a ne
mobilizacija žena protiv muškaraca

c) teorija ugnjetavanja

shvaćanje ženske situacije u pojmovima
izravnih odnosa moći između muškarca i žena:

žene su ugnjetavane, ograničene,
subordinirane, ukalupljene, iskorištavane i
zloupotrebljene od muškaraca

- obrazac ugrađen u najdublju organizaciju društva
- provodi se pomoću osnovne strukture dominacije: *patrijarhat...*

... nije slučajna ili sporedna posljedica biološke, socijalizacijske, spolne uloge ili klasni sistem uopće - *primarni oblik strukture moći*

PSIHOANALITIČKA FEMINISTIČKA TEORIJA

- Usmjerava se na emocionalnu dinamiku ličnosti:
 - problem duboko u podsvjesnim područjima psihe ili u području nesvjesnog;
 - nastaje u ranim fazama djetinjstva

- izvor u
 - psihičkom područje emocija,
 - djelomično priznatih ili nepriznatih želja i strahova,
 - te u području neuroze i patologije

klinički dokazan izvor velike energije

- Spoznajna mobilizacija nije dovoljan povod za energiju koja bi pokrenula promjene
 - muškarci ne moraju biti svjesni dobiti,
 - a žene bi svakako temeljem argumenata pokrenule inicijativu

Muškarci

- Viša stopa smrtnosti novorođenčadi
- Niži prag boli
 - izražen strah od smrti;
 - potisnuta ljubomora na reproduktivnu ulogu žene;
- želja za *besmrtnošću* - traže vlasništvo nad ženama, i zahtijevaju pravo na posjedovanje (djece)

- žele se odvojiti od svega što ih podsjeća na smrtnost:
 - *od rođenja i prirode,*
 - *prije svega od žena jer su stalni podsjetnik na vlastitu podređenost*
 - žene su ‘Drugo’
- Strah, izbjegavanje i potpuna kontrola

- Socioemocionalni okoliš u kojemu se oblikuje ličnost djeteta:

Muško dijete

- odrastajući u kulturi koja više vrednuje muškost, nastoji 'osvetiti' podložnost u ranom djetinjstvu

Žensko dijete

- odrasta u kulturi koja obezvrjeđuje žensku ulogu
- raste nesigurno i nastoji se svidjeti, dokazati muškom rodu
- razbacuje sve potencijale, a oslanja se isključivo na seksualnost i reproduktivnu ulogu

RADIKALNI FEMINIZAM

- *Patrijarhat* mobilizira sve resurse moći ekonomske, ideologijske, legalne, emocionalne kako bi se osigurao,
- Fizičko zlostavljanje - zadnja crta obrane

SOCIJALISTIČKI FEMINIZAM

- *klasno* (marksizam) i o *rodno ugnjetavanje* (radikalni feminizam) => *kapitalistički patrijarhat*
- Prisutni svi oblici socijalnog ugnjetavanja:
 - muškarac,
 - bijelac,
 - stariji,
 - materijalno bogat

